

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av ett frälsehemman, Torpa stenhus, härbre och ryggås/parstuga på Strömmen 1:1, Västergötland

Linderson, Hans

2014

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2014). *Dendrokronologisk analys av ett frälsehemman, Torpa stenhus, härbre och ryggås/parstuga på Strömmen 1:1, Västergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2014:48). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

14 augusti 2014

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2014:48**Hans Linderson****DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV ETT FRÄLSAHEMMAN, TORPA STENHUS,
HÄBRE OCH RYGGÅS/PARSTUGA PÅ STRÖMMEN 1:1, VÄSTERGÖTLAND****Uppdragsgivare:** Roland Lyhagen, Fjärilsgatan 2, 268 32 Svalöv (kontaktperson elisabeth.lyhagen@gmail.com 0705-887336)**Område:** Västergötland, norr Svenljunga **Prov nr:** 16750-16763 **Antal sågprov:** 14 stockar**Dendrokronologiskt objekt:** Häbre 16750-752, parstuga 16753-763, alla väggtimmer**Resultat:**

Dendronr	Prov id och tillika stockvarv: väggens orientering 1=öst, 2=norr	Trädslag	Antal år; (antal radier om annat än 2)	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Fällningsår V(vinterhalvåret)
16750	1:syd	Gran	66	W	Ej datering*	-
16751	2:syd	Gran	106	W	1798	V 1798/99
16752	3:syd	Gran	106	W	1798	V 1798/99
16753	1:1	Gran	58	W	1774	V 1774/75
16754	2:1	Gran	74	W	Ej datering	-
16755	3:1	Gran	45	W	1774	V 1774/75
16756	4:1	Gran	87	W	1774	V 1774/75
16757	5:1	Gran	59	W	1774	V 1774/75
16758	6:1	Gran	90	W	1774	V 1774/75
16759	2:2	Gran	74	W	1774	V 1774/75
16760	3:2	Gran	50	W	1774	V 1774/75
16761	4:2	Gran	67	W	(1774)	(V 1774/75)
16762	5:2	Gran	60	W	Ej datering	-
16763	6:2	Gran	82	W	1774	V 1774/75

Uppgifter inom parentes i resultattabellen är inte helt säkra uppgifter.

*Bästa dateringsförslaget av prov 16750 är vinterhalvåret 1826/27, säkrast är dock att betrakta detta prov som icke daterat.

Kommentarer till de olika byggnadsenheternaHärbret prov 16750-52,

är tagna från ett dörrhål på södra väggen. Två prov, 16751 och 16752, är tagna från samma stock och dateras till **vinterhalvåret 1798/99**. Prov 16750 förefaller ha en annan ålder. Dateringen av byggnaden bygger således på en stock, vars träd är avverkat från samma område som huvuddelen av virket från parstugan är hämtad, dock 24 år senare. Om virket hänger samman byggnadsteknologiskt så att allt tyder på att byggnaden är uppförd vid ett tillfälle utan återanvänt virke ingår så bör byggnaden vara uppförd 1799 eller något år senare.

Ryggås/parstugan, prov 16753-763,

är tagna från östra och norra väggen upp till stockvarv sex (se tabell) samtliga daterade prov från båda väggarna får en gemensam datering, **vinterhalvåret 1774/75**. Proveniensen är med stor sannolikhet helt lokal från en gemensam ståndort eller åtminstone från ett gemensamt område. Stugan är uppförd 1775 eller möjligen något år senare.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendronummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n” om inget annat anges bedöms felet högst ± 1 . I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 (mobil)